

סיכומי הדרך - הידומי

רבי יחזקאל בן קרח אומר: כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה - דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. פנחס דרין צ"ט

מסכת ברכות לח - מד

דף לח

כובא דארעא מברכים עליו מזונות, ואם קבע עליו סעודתו מברכים המוציא, וכן יוצאים בו ידי חובת מצה [הדרה היא לחם עוני]

מה מברכים על דבש תמרים ושאר מי פירות, ומה דינם לגבי תרומה,

לר"א מברכים ברכת הפרי, ולגבי תרומה האוכלים חייב בקרן וחומש,

לר"י מברכים שהכל, ולגבי תרומה האוכלים פטור [זיעה בעלמא, ולא חל ע"ז תרומה],

ריסק קצת את התמרים, מברכים ע"ז 'פרי העץ', וכן מותר לעשות כן מתמרים של תרומה (ולא נקרא הפסד התרומה),

מה הם דיני שתייתא, לגבי ברכה, ושתייה ממנו בשבת?

עבה: מזונות, רכה. שהכל, אף כששותה ממנו לרפואה, ומותר לשותות ממנו בשבת,

איך מברכים על הפת?

מוציא לחם: לכו"ע לשעבר, [א-ל מוציאם ממצרים], וניתן לברך כן,

המוציא לחם: לת"ק היינו לשעבר, [המוציא לך מים מצור החלמיש], וכן הלכה,

לר' נחמיה: היינו בהווה, [המוציא אתכם מתחת סבלות] [וא"א לברך כך],

מה ברכת השלוקות?

י"א אדמה, וי"א שהכל, וי"א שאין מחלוקת והדבר תלוי, אם ראוי לאוכלו חי, (תומי וכתרי) אם שלקו מברך שהכל, ואם אין ראוי לאוכלו חי,

(כרבא סלקא וקרא), בתחילה מברך 'שהכל', שלקו מברך 'אדמה'.

האם יצאים יד"ח במצה או במרור מבושל?

במצה: לר"מ: כן, בתנאי שלא נמוח,

לר"י: לא, [אין טעם מצה],

במרור: לכו"ע אינו יוצא [בעינין טעם מרור].

גדול רבי חייא ב"א, יותר מרבי בנימין בר יפת, דר"ח מדייק שמועת רבו, חוזר על תלמודו כל ל' יום, משא"כ ר' בנימין, **ויש** ראייה שריו"ח

סובר ששלוקות מברכים עליהם 'אדמה', (כמו שאמר ר"ח ולא כר"ב), דעל התורמוס ששלקו אותו אמר ריו"ח לברך 'אדמה'.

דף לט

שיעור 'כזית' נמדד עם זית בנוני (אגורי), ולכן על זית גדול אפשר לברך על העץ, גם אחרי שנטלו את הגרעין.

כשיש לפניו 'אדמה' לשהכל, צריך להקדים את 'האדמה',

וכשיש לפניו ב' 'שהכל', י"א שצריך לברך על חביב, וי"א על חשוב, (המזין).

מה מברכים על ראשי לפתות?

עיוני הדר

דף לח

מה מברכים על טריתא?

הנה יש בגמ' כמה סוגי טריתא, ונתחיל מן הסוף והוא לחם העשוי לכותח, שבליטתו עבה אבל נאפה בחמה, ובזה מסיקה הגמ'

שלענין חיוב חלה תלוי אם עשאו כעבין שאז חייב בחלה, ואם כלימודים פטור מן החלה, ולא נתבאר מה הדין לענין ברכה,

האם זה כמו לגבי חלה או שהעניינים חלוקים,

ונחלקו בזה הראשונים:

שי' ר"ש: שמה"ת עיסה שנפאה בחמה אינה חייבת בחלה, כי אינה בשם לחם, רק שרבתן חייבו בחלה כי היא דומה לפת, ולכן

לענין ברכת המוציא אין לו תורת לחם כי הוא לא נאפה כלום כלל, וכן הדין לגבי עיסה שבישלו אותה או שטיגנו אותה, אפי'

שיש לה צורת לחם, אין לה דין לחם לגבי ברכת המוציא, ובקצרה, הקובע לגבי חלה זה הגלגול ולגבי הברכה זה האפיה, ולפ"ז

אפי' יאכל מזה הרבה לא יברך המוציא דהוי כמו דייסא,

שי' ר"ת: שדיני לחם לגבי ברכה, שווים הם כמו לגבי חלה, והיינו שאפי' עיסה הנאפית בחמה הרי לחם וחייבת בחלה מה"ת,

כיון שיש לו צורת לחם, אלא שאם עשה אותה כנסרים פטורה מן החלה, כי אין דעתו לאוכלה כלום, (אלא ככותח), וכן לגבי

דיני פת לגבי ברכה, אם עשאה כעבין ברכתו המוציא, ולפ"ז אפי' אוכל ממנו קצת מברך 'המוציא'.

השו"ע בס' קסח' סעי' יג' הביא בסתם את דעת הר"ש ובשם י"א את דעתו של ר"ת, וכ' דירא שמים יצא ידי שניהם, ולא יאכל

מפת זה אלא בתוך הסעודה.

ושאר סוגי הטריתא: דהיינו נהמא דהנדקא, פסק השו"ע שם סעי' ט' שברכתו מזונות, וכ' המ"ב דהוא אפי' כשקובע ע"ז

סעודתו, כי אין לו תואר לחם, **וכן** לגבי על 'גביל מרתח' והא עיסה **שבליטתה רכה מאוד** לכן ברכתו 'מזונות', אפי' כשקובע

עליו סעודה. (כך פ' המ"א, ועי' ביה"ל עוד טעמים למה מברכים עליו מזונות, א. בגל שאין צורת לחם, (רמב"ם) ב. בגלל שלא

נאפה כדרך פת (לבוש).

מה הטעם שמברכים על שתייתא רכה שהכל?

בגמ' מבואר שעושים אותו לרפואה, ס"ד דלא בעי ברכה, קמ"ל דכיון דאית ליה הנאה, מיניה בעי ברכה, **אכן** לא נתבאר מדוע

ברכתו 'שהכל', וביארו הראשונים, (תוס' ור"י) דכיון שעיקרו לשתייה ולא לאכילה משום כך ברכתו 'שהכל', **ויסוד** גדול למדנו

דבר העורך

והפעם שאלה הלכתית מעניינת!!

שאלה. האם מותר לצעוק ברבים: פלוני גנב את בגדי שיפשיטם ויחזירם לי?

תשובה. נאמר במסכת ברכות דף מג ע"ב: נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים. מנלן? מתמר שנאמר היא מוצאת וגו', ופירש רש"י (ד"ה היא) וז"ל היא מוצאת והיא שלחה וגו' - ואילו בהדיא לא אמרה: אלו הסימנים של יהודה הם, ולו אני הרה, אלא: לאיש אשר אלה לו אנכי הרה, אם יהודה - יהודה, ואם לאו - אשרף, ולא אלבין פניו.

וחקשה מרן הגריש"א זצ"ל דהרי איתא בברכות דף יט ע"ב דהרואה כלאים אצל חבריו פושטו ואפילו בשוק, הרי דמותר להלבין פני חברו ברבים כדי לאפרושי מאיסורא, וא"כ קשה דהוא הדין בנ"ד גבי תמר הרי היה לה להלבין פניו של יהודה כדי להפרישו מרציחה שלה ושל העוברין דבן נח מזהר על העוברין.

ואולי אפשר לתרץ דשאני בושה רוחנית מבוסת הגוף, שהרי אנו רואים שאנשים מאבדים עצמם לדעת כאשר נתפסים בקלקלתם, ויעוויין גם במסכת ע"ז (דף יח ע"ב) רש"י ד"ה ואיכא דאמרי לגבי ברוריא אשת רבי מאיר). ולכן הפושט בגדי שטטנז בשוק, אמנם הבושה גדולה, אבל היא בושת הגוף. לעומת זאת כבוד גדול ינחל ירא שמים המקיים הלכה זו של פושט בגדי שטטנז ואפילו בשוק. לעומת זאת יהודה שנתפס בקלקלתו, הבושה היא רוחנית וקשה מנשוא, ועל זה נאמר: נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, והוא הדין בענייננו.

מתוך הספר 'חשוקי חמד'

החידוץ

אינו אוכל אך צריך ליטול את ידיו לסעודה - הכיצד?

תשובה לחידון **שעבר:** מצינו ענבים שמברכים עליהם 'אדמה' בוסר מברכים עליו בורא 'פרי אדמה' (תוס' ברכות לו:)

לרפואה שלימח: לאודל-ח עלזה בת רבקה, ולדוד בן חנה, בתוך שאר חולי עמזו ישראל.

עיוני הדף

מתכם לחתיכות גדולות: 'אדמה', לחתיכות קטנות: לר"ז: 'שהכל' [גרוע]

לר"י: 'אדמה' [רק כדי למתק טעמן]

תבשיל שהקמה שבו, (אפי' הרבה) באה רק כדי לדבק המאכל, אין מברכים עליו מזונות,

תבשיל של תרדין ששלקו הרבה, יפה ללב וטוב לעניים, ולבני מעיים,

על מי **השלקות** מברכים 'אדמה', וכן למי השבת [ניתן בתבשיל למתק הטעם]

האם עדיף לברך על לחם פרוס חביב, או שלם קטן? (ע"פ התוספות),

לר' חייא בר"א: הפרוס החביב עדיף,

לר' חייא: השלם עדיף, ולגמור הפריסה בסוף הברכה.

מתי מפרשים את הפרוסה הלחם?

לר"ח: בשעת הברכה,

לרבא: אחר גמר הברכה, וכן הלכה.

האם עדיף לברך על פרוסה גדולה או שלם קטן?

לר"ח: פרוס גדול עדיף, (ופרוס שאינו גדול, אם רצה יברך עליו)

לריו"ח: שלם קטן עדיף, **וירא שמים:** מניח הפרוסה בתוך השלימה, ומברך, (ויוצא ידי שניהם),

ולכו"ע פרוסה של חיטין עדיף משלם של שעורין.

ובפסח לכו"ע מניח הפרוסה בשלימה [לחם ענין].

האם עדיף לתרום מן הגדול או מן המתקיים?

אם יש כהן: לכו"ע עדיף מן הגדול,

אם אין כהן: לת"ק: מן המתקיים,

לר"י: מן הגדול,

איך בוצעים את הפת בשבת?

על שני ככרות, [לחם משנה] וחותר את אחד מהם, חתיכה הראויה לו לכל הסעודה, (ואי"ז רעבתנות, כיון שעושה כן רק בשבת), **ויש** שהיו בוצעים על לחם העירוב, [לעשות עליו עוד מצוה]

דף מ

מה לא נקרא הפסק בין הברכה לטעימה?

טול ברוך לכו"ע, \ הבא לפתן ומלה, גביל לתורי, מחלוקת, (דיש חיוב לתת מאכל לבהמתו לפני אכילתו)

אין לבצוע עד שיביאו מלח או לפתן לפני כל אחד. חוץ מאם הוא בוצע על פת נקיה,

אין מ"ר כלים אלא או בשיביה, או בעפר תיחוח אפילו בעמידה, ואם א"א למקום מדרון.

עצות לאכילה: לאכול מלח אחר האוכל, לשתות מים אחר כל שתיה (טוב לריח הפה ביום, ומציל מן האסכרה בלילה), לשתות קיתון מים אחר אכילת 'פת', (מציל מן חולי מעיים), עדשים כל ל' יום, (מציל מן האסכרה, אבל קשה לריח הפה), חרדל כל ל' יום, (מציל מחולאים, אבל קשה ללב), דגים קטנים (מציל מחולי מעיים, ומבריא את הגוף), טעם הקצח טוב לכאב לב, אבל ריחו קשה כסם המוות,

מידת הקב"ה **שרק** כלי מלא מחזיק, [אם שמוע תשמע] הפוך ממידת בשר ודם,

מה הדין כשטענה בברכה?

על **פירי האילן** אמר 'אדמה' - יצא, [כי גם אילן נקרא 'אדמה']

על **פירי האדמה** אמר 'העץ' - לא יצא. (גם על חיטה למ"ד שהוא מן אילן, כי גזעו מתחלף)

ואם אמר שהכל נהיה בדברו – תמיד יצא, (חוץ מעל הפת ועל היין, לר"ה)

מה היה 'עץ הדעת'?

לר"מ: גפן, (מביא יללה) **לר"ב:** תאנה, (בו נתכסו אח"כ) **לר"י:** חיטה, (שהוא מביא דעת לתינוק)

ראה פת ואמר: "כמה נאה פת זו ברוך המקום שבראה" – לר"מ יצא, לר"י לא יצא [שינה ממטבע שטבעו חכמים], וכן הדין בתאנה.

אפשר **לברך בלעז**, אפי' לא בדיוק בנוסח שתיקנוה בלש"ק, ולריו"ח צריך להזכיר גם מלכות. (ולרב סגי בהזכרת השם).

על מה מברכים 'שהכל'?

דבר שאין גדולו מן הארץ,

וכן על פת שעפשה, יין שהקרים, תבשיל שעבר צורתו, מלח, ומי מלח.

וכן על החומץ, ועל התמרים שנשרפו מהחמה, (לל"ק על התמרים שנפלו ע"י הרוח, וי"ח), ועל הגובאי, ולר"י: כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו. (ותמרי זיקא' לא היו מן קללה)

וכן על כמהין ופיטריות [יונקים מהאוויר]

דף מא

היו לפניו מינין הרבה על מה יברך תחילה?

אם ברכותיהם שוות: לת"ק על החביב, לר"י על המין שבעה,

אם אין ברכותיהם שוות: לל"ק לכו"ע על איזה שירצה, לל"ב עדיין יש מחלוקת כנ"ל לענין הקדמה, [וטעמא דר"י, דמקדים המין שבעה, מקרא דארץ חיטה וגו' שהכתוב מנאן אותם כסדר חשיבותם לברכה]

הקילו חכמים בכמה אילנות שאינם חשובים, שא"צ לעשרם דמאי, ואחד מהם הוא, או בישולי כמרא, או תמרי דזיקא, (ואותו משכ"ל שודאי חייב כשעשאן גורן לאחר שזכה מן הפקר)

מכאן שאפי' שה' מיני דגן לא מתבטלים ברוב, מ"מ אם הרוב הוא מים, ונהפך המאכל לשתייה, בזה כן מתבטלים אפי' הה' מיני דגן, אכן תנאי אחד התנה בזה המ"ב ס' רח' סקכ"ג, שיהיה הדגן נימוח במים, דאל"ה מברכים 'מזונות'.

מה מברכים על שלקות למסקנא?

בגמ' יש בזה כמה דעות, א. 'אדמה, ב. 'שהכל', ג. תלוי אם השתפר ע"י הבישול, ונחלקו הראשונים:

שי' הרא"ש דהרא"ש והתוס', נקטו שר"ח בא ליישב דברי האמוראים, ומבאר שבאמת אין מחלוקת בניהם, ולפ"ז שפיר קיימ"ל כר"ח, וג' דגרות איכא בשלוקים, [א] תומי וכתרי, שטובים חיין ממבושלים, ברכתם 'שהכל', ב] וקרא וסלקא אפי' שחיין ברכתם 'שהכל', אם שלקם 'אדמה', ג] שאר כל השלקות ג"כ ברכתם 'אדמה', **אכן** שי' הרי"ף, שאפי' על תומי וכתרי מברכים 'אדמה', **וביאר** ר' יונה דס"ל להרי"ף, שרב חסדא, הכרעת עצמו קאמר, ולא קיימ"ל כוותיה, אלא כשאר אמוראים שלא חילקו בשלקות, (**אכן** בטור משמע שהבין דטעם הרי"ף היינו משום שכשהן חיין ברכתם 'שהכל', וע"י הבישול נשתנו למעליותא, ולכן אז ברכתם 'אדמה', ועי' בב"ר ס' רה' שדחה הבנה זו),

ולמעשה השו"ע פסק כשי' הרא"ש, שג' דגרות איכא.

ולציין שמה שמבואר כאן שעל 'שומים' מברך אדמה כשהם חיים, פלפלו האחרונים, **והכרעת** המ"ב ס' רח' סק"ה, דרך בעודם רכים יכול לברך עליהם 'אדמה', אבל אם הזקינו והם חריפים, ברכתם תהיה 'שהכל', (**ובאג"מ** חו"ח ח"א ס' סד' כ' שכהיום אין דרך כלל לאכול שומים חיין, ולכן יש לברך על כולם 'שהכל', חוץ מאם השביחן ע"י הטיגון או הבישול, ע"ש).

דף לט

האם מברכים 'על העץ' על 'בריה' שהיא פחותה מכזית?

בגמ' מסופר על ריו"ח שאכל זית מלית, ובירך עליו תחילה וסוף, ומקשה דהרי כיון שהורידו את הגרעין חסר את השיעור, לברכה אחרונה, ותי' דהיה זית גדול,

ובתוס' מביאים על כך ירושלמי שת' על השאלה, דכיון דהזית בריה, לכן שפיר לברך עליה באחרונה אפי' שלא היה בה כזית,

ונחלקו שם בתוס' אי הירושלמי פליג על הבבלי או לא, דשי' התוס' דהבבלי פליג וא"כ אין הלכה כהירושלמי, **אכן** שי' כ' שם בשם ר"י שאין הירושלמי חולק, אלא דהבבלי הבין שנטלו את הגרעין וממילא אי"ז בריה, והירושלמי הבין שלא נטלו את הגרעין,

ולהלכה כ' השו"ע ס' רי' סעי' א' להחמיר ולא לאכול בריה שהיא פחותה מכזית.

מה ההבדל בין מי פירות, למי שלקות?

בגמ' (לח). מבואר שמי פירות מברך עליהם 'שהכל' ואילו על מי שלקות מבואר (לט). שמברך עליהם 'אדמה', וכבר הקשו הראשונים דמ"ש זה מזה?

המרדכי חילק בין מי פירות שעיקרם נועדו לשתייה, ולכן ברכתם 'שהכל', משא"כ המי שלקות שעיקרם נועד לטבל בהם ולאכול אותו בתורת מאכל, דינו כהיקר עצמו לברך עליו 'פרי' אדמה',

הרשב"א תי' שיש חילוק בין דברים שהבדך לשלקם ולסוחטם, שבאלה מברך על מימיהם כברכת הפרי, משא"כ בפירות וירקות שאין הדרך לסוחטן, אזי מברכים על מימיהם 'שהכל', ולפ"ז כל שיהיה דרך הפרי לסוחטו תהיה ברכת מימיו, 'פרי אדמה', **הרא"ש** חילק בין שליקה לסחיטה, דע"י הסחיטה לא יוצא עוצמת הפרי, ולכן מברכים על מי פירות 'שהכל' משא"כ ע"י שליקה יוצא בהם טעם הירק ממש, ולכן מברכים על המים האלה 'שהכל', (הביאם הב"ר ס' רב')

ולהלכה מדברי השו"ע בס' רב' ס"י משמע שחושש גם לסברת הרא"ש וגם לסברת והרשב"א, שכתב שם על פירות ששראן או בשלן במים, שאף ע"פ שנכנס טעם הפרי במים, אינו מברך על אותם המים אלא שהכל, (והיינו כשי' הרשב"א הנ"ל שכיון שאין דרך אכילת כן, ברכת מימיו 'שהכל'), **ושוב** הביא שהרא"ש כתב דאפשר שאם נכנס טעם הפרי במים מברך בפ"ע,

אכן בס' רה סעי' ג' משמע שהוא סותם כהרא"ש שכ' שאם סחט ירקות, אינו מברך על אותם משקין אלא שהכל, **וביאר** בשעה"צ סקכ"א שזוהו לשי' הרא"ש, וכן נראה מסתימת המחבר [הגר"א ופרי מגדים], ומה שסתם כאן כהרא"ש משום דבשהכל יוצא בדיעבד לכולי עלמא, ולפי זה לכאורה בדיעבד אם ביוך בורא פרי האדמה יצא.

מתי למעשה בוצעים את הלחם?

הנה בגמ' הובאו בזה ג' דעות, א. ר"ח בר אשי, שמותר לבצוע על פרוסה, (כשהיא חביבה לו), ב. ר' חייא, שצריך שתכלה הברכה עם פריסת הפרוסה, ג. רבא, שצריך לפרוס את הפרוסה רק אחרי גמר הברכה,

ובגמ' נפסקה הלכה כרבא, א"כ אין הלכה לא כר"ח ב"א ולא כר"ח, ומ"מ כ' הפוס' שמצוה להתחיל לחתוך מן הככר לפני הברכה כדי שלא לגרום להפסק בין הברכה לאכילה, **אך** כ' שבשבת ויו"ט אין לעשות כן שמא יחתוך הרבה ונמצא שלא יהיו לו 'לחם משנה' שלם, (עי' תוס'), **ומ"מ** הביא המ"ב בס' רעד' סק"ה בשם המ"א שהמדקדקים נהגו לרשום בסכין את מקום שעתידי לחתוך משם, אכן ככה"ח אות יח' כ' שי"א שלא לרשום כלל.

מה מסקנת ההלכה בענין מי שהיו לפניו פרוסה גדולה, ושלם קטן?

בגמ' נחלקו בזה ר"ה וריו"ח, דר"ה סבר דמברך על הפרוסה, וריו"ח סובר דמברך על שלימה, **אכן** כו"ע פרוסה של חיטין עדיף משלם של שעורין,

ונחלקו רש"י ותוס' בדעת ר"ה,

דשי' רש"י שלר"ה חייב לברך על הפרוסה, ושי' התוס' שלר"ה אם ירצה יברך על פרוסה,

ומסיק בגמ' שירא שמים יניח פרוסה בתוך השלימה, ויש כאן ב' נדקודות שנחלקו בהן הראשונים,

על הדין הזה חוזר: שי' רש"י שזה חוזר על המחלוקת ר"ה וריו"ח, וזהו לשי' שלר"ה חייב לבצוע מן הפרוסה, אכן שי' ר"ת והרא"ש, שזה חוזר על הדין של פרוסה של

יש שדרשו את הפסוק ארץ חיטה וגו' ע"ש שיעורי תורה...

חיטה - לאכול פת חיטין בבית המנוגע שאז כליו הלבושים עליו טמאים,

שעורה - עצם כשעורה מטמא במדע ובמשא ולא באוהל,

גפן - נזיר חייב על אכילת חרצן כשאכל מהם כדי רביעית יין,

תאנה - זהו השיעור להוצאת אוכלין בשבת,

רימון - שכלי הניקב עד כמוצא רימון, טהור,

זית – רוב השיעורים כזית, (לגבי אכילות איסור)

דבש – ככתובת הגסה לאיסור אכילה ביוה"כ,

בתוך **הו' מינים**, מקדים את הקרוב למילה 'ארץ', וכן מקדימים את הקרוב לארץ הראשון.

מתי מברכים על דברים הבאים בסעודה?

הבא ללפת את הפת: אין מברכים עליו כלל,

הבא להזיין: מברכים לפני ולא אחרי,

הבא לקינוח (פירות): מברכים לפני, ואחרי: לר"ש מברכים, ולר"ה לא.

ולר"ח כל הבא עם הפת אין מברכים לא לפני ולא אחרי. (רש"י).

ועל יין: מברכים לפני, [גורם ברכה לעצמו].

פת הבאה בכיסנין וכן עוגות, ברכתם 'מזונות', ואי קבע עליהם סעודתו, 'המוציא'.

דף מג

מה נקרא היסח הדעת מן הסעודה (לחייב בברכת המזון)?

י"א מאז שגמר הסעודה, **וי"א** מכי סילק את השולחן, **פרט** לאורח שסומך ע"ד בעה"ב, **וי"א** שאם הוא רגיל בשמן, השמן הוא הגמר, **וי"א** שרק מים אחרונים הוא הגמר,

מה פוטר את מה?

פת: פוטר הכל,

פרפרת: פוטר פרפרת (אפי' שלאחר המזון). ומעשה קדירה, אבל לא פת.

יין: שלפני המזון פוטר יין שלאחריו, (רק בשבת וי"ט, שקובע עצמו ליין),

ויין שבתוך המזון, **י"א** פוטר, **וי"א** שלא, [זה לשרות וזה לשתות].

שי' ב"ש: ספק אם סוברים שפת לא פוטרת לא פרפרת ולא מעשה קדירה, או שרק פרפרת לא פוטר מעשה קדירה.

דף מג

מה נקרא קביעות שיוכל אחד להוציא אחרים יד'ח?

או הסבה, או כשהכינו את עצמם לישב במקום פלוני.

יין שבתוך המזון, כ"א מברך ועצמו, [אין בית הבליעה פנוי],

המברך על היין שבסוף הסעודה, מברך על המוגמר שלאחר הסעודה, גם כשיש גדול ממנו. וכן הדין לנטול ידיו תחילה, דהוא מברך ברכה"מ אפי' כשיש גדול ממנו.

דף מג

האם יין צריך \ מועיל לו הסיבה כמו בפת?

לל"ק: לרב ל"צ, (חוץ מכשדעתם לעקור), לריו"ח צריך,

לל"ב: לרב לא מהני, (חוץ מכשהסבו גם על פת), לריו"ח מהני.

אימתי מברכין על הריח?

משתעלה תמרתו, (וסגי בהכי כיון שדעתו לההריח),

על מה ברכים מיני בשמים, ועל מה עצי בשמים?

עצי: מגמרות, (ואיתותב דרק על אפסמון של רבי, ושל קיסר, ועל הדס), קושט, (ועל שמנו, אם הקושט כבוש י"א מיני, וי"א עצי, וכן אם הוא טחון) סמלק חילפי דימא, נרקום דגינוניתא, (סיגלי – עשבי בשמים)

מיני: נרקום דמדברא,

אתרוג וחבושא: הנותן ריח טוב בפירות,

מה מברכים על שמן אפרסמון?

לר"י: בורא שמן אצרנו [חביבה ליה א"י]

לריו"ח: בורא שמן ערב

המקור שמברכין **על הריח** [כל הנשמה תהלל יה, רק הנשמה נהנית ממנו - זה הריח]

עתידים **בחורי ישראל** שיתנו ריח טוב כלבנון.

כל אחד ואחד יפה לו הקדוש ברוך הוא **אומנתו** בפניו.

אבוקה כשנים איתו, והמזיקים מתראין ולא מזיקים, וירח כשלשה איתו, והמזיקים לא מתראים כלל.

נחז ליפול לאש, **מלהלכין** פני חברו ברבים, [מתמר].

הביאו לפניו שמן והדס, על מה יקדים לברך?

לב"ש ור"ג: על השמן [זכינו לריחו ולסיכתו], ואח"כ על ההדס, [זכינו רק לריחו],

לב"ה: על ההדס ואח"כ על השמן. (והלכה כב"ש ור"ג)

הביאו לפניו שמן ויין?

לב"ש: מברך על היין (שביד ימין) ואח"כ על השמן (שביד שמאל)

לב"ה: הפוך, ואת השמן שעל ידיו, טחו בראש השמש, חוץ מאם השמש ת"ח [בזיון שיצא מבושם]

בזיון לת"ח:

לצאת מבושם לשוק, (במקום שחשודים על משכב זכור, ובבגדו מותר [להעביר הזוהמא], ובשערו מחלוקת),

לצאת יחידי בלילה, אא"כ קבוע לו לימוד [חשד]

עיוני הדף

חיטין על שלם של שעורין, שע"ץ אמרה הגמ' שמ"מ עדיף לבצוע על שניהם יחד,

כשמניח הפרוסה בשילמה ממה הוא בוצע:

שי' רש"י: שבוצע מן השלימה,

שי' הרא"ש: שבוצע משניהם,

שי' ר' יונה: שבוצע רק מן הפרוסה,

ולהלכה פסק השו"ע סי' קסח' סעי' א' פסק כריו"ח, ולענין הדין של מניח שלימה בתוך הפרוסה פסק כשי' הרא"ש, שזה חוזר על הדין של פרוסת חיטין ושעורין, והדין שיצבע משניהם יחד. **וג"מ** לפסח שגם מבואר שמניח פרוסה בתוך השלימה, שהדין הוא לבצוע משניהם, **וכ"פ** השו"ע בס' תעה' ס"א.

מה כוונת הגמ' שרבי זירא בצע אכולא שירותא?

רש"י **והרמב"ם** פ' דהיינו שיחתוך חתיכה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה,

הרשב"א – מפרש דהיינו שיחתוך את כל החלות שבפניו, והוא חולק בזה על ר"כ.

השו"ע ס' רעד' ס"ב, פסק כשי' הרמב"ם, ובמ"ב שם סק"ד הביא בשם הרש"ל והגור"א שהסכימו לפי הרשב"א.

דף מ

מה הגרת עני' לבדך עליו בורא פרי העץ?

גמ' מבואר שלא מברכים על חיטה 'פרי העץ' גם לר"י דסבר דחיטה מן אילן הוא, והיינו טעמא "דכי שקלת ליה לפירי ליתיה לגזיזה דהדר מפיק", ונחלקו בזה רש"י והרא"ש בביאור דברי הגמ',

רש"י פ' שהענף של העץ מתחלף משנה לשנה, אפי' שנשאר אותו שורש, בכ"ז ברכתו 'אדמה',

אבל הרא"ש מפרש דהיינו שהשורש עצמו מתחלף משנה לשנה, וצריך לנטעו מחדש, אבל אם השורש נשאר אפי' אם הענפים מתחלפים משנה לשנה, ברכתו העץ, והראשונים כ' דנ"מ לגבי תותים, שלרש"י ברכתם 'אדמה', ולהרא"ש ברכתם 'העץ', **השו"ע** ס' רג' ס"ב פסק כרש"י.

דף מא

מה נקרא פרי חביב?

שי' הרא"ש: דהיינו מה שבדרך כלל חביב לו לאדם, אפי' שכעת הוא היה מעדיף להתחיל לאכול את הפרי השני,

שי' הרמב"ם: שהחביב הוא מה שחביב עתה לפי שעה.

השו"ע ס' ריא' ס"א פסק כהרא"ש, **אכן** במ"ב סקי"א כתב בשם הט"ז שמי שרוצה לברך על המין החביב יכול לסמוך על שי' הרמב"ם, שהיא שי' כמה ראשונים.

הביאו לפניו 'שהכל' 'אדמה', או 'אדמה' 'והעץ', מה יקדים?

יש בזה סתירה בין הסוגיא דדף לט. לסוגיא בד' מא.

דבד' לט. מבורך שאם לפניו 'אדמה' ו'שהכל' יקדים את האדמה כי היא ברכה חשובה יותר היותה יותר פרטית, וא"כ צריך להיות שגם כאן בין העץ לאדמה, יקדים את העץ, כי היא ברכה יותר פרטית, ואילו בסוגיא בד' מא. לפי ל"ק שאין אם ברכותיהם שוות, יברך על איזה מהם שירצה, ומבואר שיכול להקדים 'אדמה' 'להעץ',

ות' 'תוס' דברכת 'אדמה' לעומת 'שהכל', היא אכן ברכה יותר חשובה, אבל ברכת 'אדמה' לעומת 'העץ', אינה ברכה כ"כ יותר חשובה, (כי זאת פוטרת פיר אדמה, וזאת פוטרת פרי העץ).

האם ומה מברך אחרי פת הבאה בכנסין?

תלמידו רבינו יונה בדעת רש"י והר"ף: רב הונא לא בירך כלום, ולכן היכא דאכיל לה בתורת כיסנין בתחלה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף ולא כלום והיכא דאכיל לה בתורת קביעותא מברך עליה המוציא וברכת המזון

יש מפרשים בר' יונה והשלטי גבורים בדעת רש"י והר"ף: סוברים דרב הונא בירך בורא נפשות ולכן היכא דאוכל בלא קביעות יברך בורא נפשות.

והרמב"ם התוס' הרא"ש והרשב"א: כתב דהיכא דלא קובע מברך מעין שלש וכן פסק בשו"ע קס"ח ו.

מהי פת הבאה בכנסין?

רבינו חננאל והערוך והרשב"א ריטב"א והטור: עשויים כמין כיסים שממלאין אותם בדבש ושקדים ומיני בשמים:

ולהרמב"ם: עיסה שנילושה בדבש או בשמן או בחלב או שעירב בה מיני תבלין ואפאה. **וכעין זה ברש"י:** פת שנילושה עם תבלין הרבה ואגוזים ושקדים.

והערוך בשם רבינו האי: כעכין והיא פת בין מתובלת ובין שאינה מתובלת שעושים אותה כעכין יבשים וכוססין אותם בבית המשתה ושלא בבית המשתה ומנהג בני אדם שאוכלים ממנו קימעא.

ושו"ע קסח ז הכריע כדברי כולם להקל דלכולם דין פת הבאה בכיסנין יש להם ואינו מברך עליהם המוציא ושלש ברכות אלא אם כן קבע סעודתו עליו או אכל שיעור שדך בני אדם לקבוע עליו.

האם צריך ליטול ידיים על פת הבאה בכיסנין?

הרשב"א מהירושלמי: אינו צריך ליטול שתי ידיו לפת הבאה בכיסנין אלא די בידו אחת.

ב"י (קנ"ח) לא בעי ליטול אפילו ידו אחת:

דף מב

האם אומרים בטלה דעתו אצל כל אדם ג"כ להקל?

מסקנת הגמ' דכל שאחרים קובעים עליו סעודתו צריך לברך המוציא ושלש ברכות (הרא"ש) אומנם מה הדין להיפך אחרים אינם קובעים והוא קובע?

להרמב"ם והרא"ש ותר"י: דאם אינו מברך דבתר רוב אזלינן ובטלה דעתו אצל כל אדם דאמרינן אפ' להקל.

ולהראב"ד: אי הוה קבע עליו אפילו משהו מברך עליו בתחלה המוציא ולבסוף שלש ברכות

והשו"ע קסח ו פסק כסברא הראשונה.

מה הדין כשמתחלה היה דעתו לאכול מעט ובירך בורא מיני מזונות ואח"כ אכל כשיעור שאחרים קובעים עליו?

רא"ש: מברך שלש ברכות אף ע"פ שלא בירך המוציא תחלה. וכ"פ בשו"ע קסח ו והמגן אברהם כתב דאם אין דעתו לאכול עוד שיעור קביעות סעודה א"צ לברך המוציא אולם אם לאחר שאכל מעט נמלך לאכול עוד כשיעור קביעות צריך ליטול ולברך המוציא, והכח"ח חולק דבאופן יטול ולא יברך המוציא, ובספר ברכת ה' הכריע כהמ"א.

מהו קביעות סעודה?

האגור בשם רב אביגדור וכן השבלי הלקט: דוקא סעודת ערב ובוקר ולא סעודת עראי

רבותא: ליתא אלא בין סעודת ערב ובוקר בין סעודת עראי אם אכל שיעור שבני אדם קובעין עליו מיקרי קביעות ואי לא לא וכ"פ השו"ע קסח:

דף מג

מה הדבר הקובע לגבי ברכת 'עצי בשמים' שהבשמים נקרא עץ?

נחלקו בזה הראשונים,

שי' הריטב"א דהקובע לברכה לגבי בשמים, לא דומה למה שקובע לברכה לגבי ברכת העץ, דלגבי ברכת העץ הקובע הוא מה בשם אילן, שהשורש ׀ ענפים שלו מתקיימים משנה לשנה, משא"כ לגבי בשמים הקובע הוא רק מה שקשה כעץ שייך לברך ע"ז עצי בשמים,

אכן שי' הרשב"א ששתי ההגדרות זהות, ומה שנקרא עץ לגבי בשמים נקרא עץ גם לגבי ברכה, ולפ"ז מה שמביאה הגמ' ראייה שגם חילפי דימא, וסמלק, נקראים עץ מהפסוק שמדבר אודות גבעולים פשתן שנקראים עץ, והרי הפשתן ודאי שאין לו הדרה של אילן, וא"כ מה ראייה מייית מפשתן והא ודאי דפשתן לא הוי עץ, וצ"ל שהראיה היא דאע"ג דרכיכי שפיר נקרא עץ, כמו בגבעולי פשתן דנקרא עץ אף על גב דג"כ אינם קשים, וכ"כ הביה"ס ס' רטז' ס"ג, וע"ש שכ' שבזה מצינו סתירה בדברי המ"א, וראה מש"כ בשם הח"א ליישב, דהעיקר כהרשב"א.

דף מד

האם העיקר פוטר את טבל גם בברכה אחרונה?

מלשון רב פפא דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה אינם טעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם:

הרשב"א והרשב"ן: פוטר בברכה אחרונה וגם בברכה הראשונה.

ב"י בשם הכלבו: מסתפק האם פוטר ברכה שלאחריה והברכה"ה דוחה שהכלבו דיבר רק ב'ז' מינים

והשו"ע ריב א פסק דפוטר בין לפניו ובין לאחריה.

האם רק כשהעיקר מעורב עם הטפל או אפילו כשכל אחד לבדו?

מלשון הגמרא "היו לפניו צנן וזית (מא.)" משמע דגם לבדם פוטר וכן פירש הרא"ש וכ"פ בשו"ע ס' ריב.

האם העיקר פוטר גם כשאינו חביב?

האגור בשם אור זרוע: דהני מילי כשהעיקר עיקר וחביב אבל אם הוא עיקר ולא חביב מברך על הטפל וחוזר ומברך על העיקר ואפוש ברכות עדיף ואין להפקיע הברכות כהאי גונא וכ"פ הרמ"א [ריב] בשם י"א.

האם האוכל הטפל תחלה נפטר ע"י העיקר, כגון שרוצה לשתות ורוצה לאכול תחלה כדי שלא ישתה אליבא ריקנא?

תרומת הדשן: לכאורה אין צריך לברך על המאכל מאחר שהוא טפלה לין כההיא דצנן וזית אולם יש לחלק ביניהם דהתם העיקר נאכל קודם ומברך עליו ובזה נפטר הטפל אבל בנדון דידן הטפל נאכל קודם ואיך יתכן שיפטרנו העיקר אחר כך בברכתו למפרע וכבר היה נהנה בלא ברכה.

וכן פסק הרמ"א [ריב].

במקרה ה"ל מה יברך עליו ברכתו או ברכת העיקר שבא אחריו?

אור זרוע: מברך על המאכל שהכל אפילו אם ברכתו בענין אחר אבל אינו פוטר לגמרי מחמת ברכת השתייה שהוא עיקר.

טור [ס' ר"ן] בשם הרא"ש: בשביל חסרון השיעור לא שייך בו ברכה אחרת א"כ הכא נמי בשביל שבא למתק השתייה לא תשתנה ברכתו:

ורמ"א [ריב] פסק כאור זרוע.

לצאת במנעלים המטולאים רק ע"ג הרגל, ורק בימות החמה,

לספר עם אשה (אפי' אשתו, בתו ואחותו) [לא ניכר] בשוק,

להסב בחבורת עמי הארץ, [אתי לאמשוכי]

להיכנס באחרונה לבית המדרש, [קרו ליה פושע]

וי"א לפסוע פסיעה גסה, [נוטל מאור עניים] להלך בקומה זקופה, [דוחק רגלי השכינה]

דף מד

כשאוכל מליח לאחר שאכל פירות גינוסר שהם מתוקים מאוד, אפי' הפת נהיה טפל למליח, אמוראים אכלו בתאבון עצום את פירות גינוסר.

השפע הטבעי בעיירות א": רבבות תאנים, ואילן שמוציא המון פירות, בהר המלך,

ייחוס עצום בעיר גופנית, של זוגי אחי כוהנים הנשואים לאחות כהנים.

סעודה צריכה מלח ושריף.

מה מברכים אחרי ז' מינים של א"י?

לת"ק על העץ, לר"ג ברכת המזון, [ואכלת וברכת חזור גם ע"ז]

לר"ע: האוכל שלק עם כרוב, והוא מזון - מברך עליו ברכת המזון.

רק כששותה מים לצמאו - מברך 'שהכל' (לאפוקי אם שותה להעביר דבר)

ולר"ט מברך בורא נפשות, ונהגו העולם לברך בתחילה 'שהכל' ולבסוף 'נפשות'.

נוסח ברכת על העץ: על העץ ועל פרי העץ וכו', ובא"י חותמים על הארץ ועל פירותיה, ובבל חותמים על הארץ ועל הפירות.

על מה מברכים 'בורא נפשות'?

י"א רק על בשר וביצים, י"א גם על ירק, וי"א גם על מים.

מעלת הביצה: ביצה מבושל מעולה מכל אוכל מאותו גודל, (חוץ מבשר), וכשהוא צלוי ולח, הוא עדיף משש סאים סולת, כשהוא צלוי קשה מד' סאים.

צריך ללעוס טחול ולזוורקו, כי הוא טוב רק לשניים,

צריך לבלוע כרשין כי הם טובים רק לבני מעיים,

בסעודה שלאחר הקזה ירק חי מוריק.

ירק קטן מקטין, ואפי' גדי קטן שלא גדל רביעית.

דגים קטנים, וכן הצוואר של הבהמה משיב את הנפש.

כרוב מזין ומרפא, ותרדין מרפא, לפת בלי בשר ׀ יין ׀ בישול רב ׀ ביצים, מסוכן לכרס.

אסור לספר, עם מי שאוכל ירק חי קודם ד' שעות. [ריח רע]

וכן אסור לאכול ירק חי קודם ד' שעות.

האוכל דג קטן מליח שלא צלוי טוב, יכול למות בימי ז' ׀ יז' ׀ כל ׀ כז', לאכילתו, אם לא שתה שכר לאחריו,

חידש!!! ניתן לקבל את הסיכומים ישר לדואר אלקטרוני, ולכך יש לשלוח מייל לדואר: sikum7daf@gmail.com
כמו כן החפץ להנציח את העלון לעילוי נשמת או לרפואה שלימה, או לכל הצלחה יפנה למספר 0542368882